

Ambitienota Groen

juli 2023

Gemeente Renkum

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE.....	2
SAMENVATTING.....	3
AANLEIDING.....	3
GROEN VAN LEVENSBELANG.....	3
DOELEN OPENBAAR GROEN.....	3
BEREIKEN GROENDOELEN MET AMBITIES.....	3
KEUZE AMBITIENIVEAUS GROEN.....	3
BATEN.....	4
KOSTEN.....	4
1 ALGEMEEN.....	5
INLEIDING.....	5
WAARDERING VOOR GROEN.....	5
GROEN ONDER DRUK.....	5
LEESWIJZER.....	6
2 WAT WILLEN WE BEREIKEN MET ONS GROEN?.....	7
MISSIE.....	7
DOELEN OPENBAAR GROEN.....	7
VEILIGHEID.....	8
BEELDKWALITEIT.....	8
3 HOE GAAN WE DIT REALISEREN?.....	9
3.1 VERBETEREN BIODIVERSITEIT.....	9
3.2 ROBUUST GROEN.....	12
3.3 GEZOND OPENBAAR GROEN.....	13
3.4 GEZONDHEID INWONERS.....	15
3.5 BIJDRAGE AAN SOCIALE COHESIE.....	16
3.6 OVERZICHT.....	17
4 UITWERKING PER BEHEERCATEGORIE.....	18
KEUZE AMBITIENIVEAUS GROEN.....	18
5 WAT GAAT DIT KOSTEN?.....	21
KOSTEN.....	21
BATEN.....	21
6 HOE BEREIKEN WE DIT?.....	22
WAAR STAAN WE NU?.....	22
WAAR WILLEN WE NAAR TOE GROEIEN?.....	22
HOE KOMEN WE DAAR?.....	22
7 BIJLAGEN.....	23
1 AANDACHTSPUNTEN GROEN UIT VASTGESTELD BELEID.....	23
2 UITWERKING AMBITIES PER BEHEERCATEGORIE.....	24
3 RESULTATEN ENQUÊTES.....	35

Samenvatting

Aanleiding

Ons groenareaal gaat steeds verder achteruit in kwaliteit en kwantiteit. We hebben op dit ogenblik te weinig structureel budget om ons groen te onderhouden en in stand te houden. Vooral oude bomen hebben het zwaar te verduren als gevolg van met name de droogte en beginnen af te sterven. Het groen is onvoldoende robuust en gezond en kan daarom minder goed omgaan met klimaatveranderingen. Het draagt minder bij aan de toename van biodiversiteit en aan een gezonde leefomgeving dan dat op grond van het areaal en de samenstelling van het areaal zou mogen worden verwacht.

Groen van levensbelang

Onderzoeken onder inwoners (2020-2021) laten steevast dezelfde uitkomsten zien. Groen/natuur wordt het meest gewaardeerd voor het leven in onze gemeente. Inwoners (maar ook recreanten) willen dat de gemeente in 2030 nog steeds een groene gemeente is en zien het behoud van kwaliteit van het groen als belangrijkste taak. Dit betekent dat inwoners van de gemeente een inspanningsverplichting verwachten van de gemeente om hun groene leef- en woonomgeving te behouden.

Doelen openbaar groen

In de verschillende beleidsnotities (omgevingsvisie, groenstructuurplan) zijn doelen voor het openbaar groen geformuleerd. In het collegeperspectief 'Renkum in bloei' zijn eveneens doelen voor groen opgenomen zoals 'stimuleren natuurlijk groen', 'een gezonde omgeving voor iedereen', 'aanpassen omgeving om gevolgen klimaatverandering op te vangen' en tenslotte 'de uitvoering van het groenstructuurplan'.

De algemene doelen zijn voor de ambitiesnota gebundeld tot vijf groendoelen te weten: **verbeteren biodiversiteit, robuuste hoofdgroenstructuur, gezond openbaar groen, gezondheid inwoners en bijdrage aan sociale cohesie.**

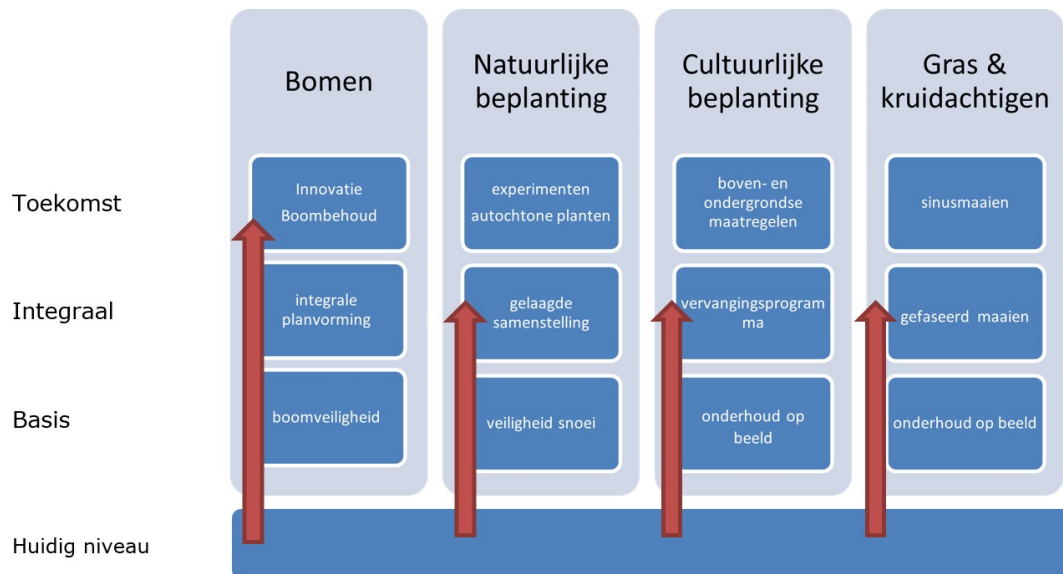
Naast deze groendoelen zijn er randvoorwaarden zoals het voldoen aan wetgeving, zorgdragen voor fysieke en sociale veiligheid en voldoen aan de vastgestelde beeldkwaliteit.

Bereiken groendoelen met ambities

In de ambitiesnota zijn drie ambitieniveaus uitgewerkt: **Ambitieniveau Basis (behouden wat we hebben), Ambitieniveau Integraal (verbeteren waar het kan) en Ambitieniveau Toekomst (actief verbeteren).** Per groendoel is aangegeven welke beheermaatregelen worden ingezet.

Keuze ambitieniveaus groen

Om verdere achteruitgang van het openbaar groen te voorkomen zetten wij in op Ambitieniveau Integraal voor Natuurlijke beplantingen, cultureelrijke beplantingen en gras & kruidachtigen en Ambitieniveau Toekomst voor bomen. Een hoger ambitieniveau voor de bomen is van belang gezien de belangrijke bijdrage die zij leveren aan het realiseren van de doelen openbaar groen. We kiezen nadrukkelijk niet voor ambitieniveau basis omdat dit niveau alleen het huidige areaal in stand houdt en geen maatregelen bevat om het openbaar groen toekomstbestendig te maken (denk hierbij bijvoorbeeld aan ondergrondse maatregelen bij bomen).

De rode pijlen geven de stap aan die gezet moet worden om het voorgestelde ambitieniveau te halen.

Figuur 1: overzicht ambities

Met deze keuze beschikken we over voldoende middelen voor het dagelijks en groot onderhoud, maar ook over middelen om afgeschreven plantvakken betere groeiplaatsen en alternatief (duurder) sortiment te geven. Met deze keuze zetten we daarnaast in op het actief zo noodzakelijke verbeteren van de ondergrondse groeiomstandigheden voor bomen.

Baten

Groen levert maatschappelijke baten zoals luchtzuivering en temperatuurdemping. Wetenschappelijk onderzoek ([Factsheets WUR](#)) toont aan dat groen meer (maatschappelijke) baten opleveren dan er kosten worden gemaakt. Een voorbeeld hiervan is dat groen de waarde van onroerend goed verhoogt: de waarde stijgt bij zicht op water (15%), open ruimte (10%), park (6%) of plantsoen (5%).

Kosten

Om het huidige groenareaal in stand te houden is er structureel te weinig geld. Er is voldoende geld om het dagelijks onderhoud uit te voeren, maar er is geen geld voor een planmatige vervanging van afgeschreven groen. Als gevolg van klimaatverandering (o.a. droogte) gaat de kwaliteit van het openbaar groen steeds verder achteruit. Dit betekent dat het ambitieniveau basis op dit moment niet wordt bereikt.

De afgelopen jaren is het structurele groenbudget afgenomen en zijn de budgetten vrijwel niet geïndexeerd. Het groenbudget is af en toe wel met incidentele middelen opgehoogd. Dit betekent dat gemiddeld genomen de kwaliteit van het openbaar groen is afgenomen. Het spreekt voor zich dat hogere ambitieniveaus meer geld kosten. Hoeveel meer is op dit moment niet aan te geven, daar is de uitwerking van een kostendekkingsplan voor nodig.

1 Algemeen

Inleiding

Onze woon- en leefomgeving moet veilig voelen en ons uitnodigen om naar buiten te gaan en anderen te ontmoeten. We gebruiken de openbare ruimte als verblijfs- en ontmoetingsplaats, als een plaats om te spelen, te sporten en ook om ons van A naar B te brengen. Het openbaar groen in onze omgeving draagt hier in belangrijke mate aan bij, het verbetert het leefmilieu en heeft een positief effect op de gezondheid van mensen.

Waardering voor groen

Inwoners (maar ook bezoekers) van Renkum vinden het groen in de gemeente een belangrijke kernwaarde van de gemeente. Een groene leefomgeving zorgt voor een positief gevoel. Tegelijkertijd kost groen veel werk en kan het overlast geven. De bomen geven koelte en schaduw, maar zorgen ook voor wortelopdruk in verhardingen.

Groen onder druk

Het groen staat echter onder zware druk in Renkum. Er zijn de afgelopen twee decennia bezuinigingen doorgevoerd in het groenbeheer waardoor de kwaliteit van het groen aanzienlijk achteruit is gegaan. Deze achteruitgang is in een stroomversnelling gekomen door de klimaatverandering waarbij nu vooral de droogte grote impact heeft op het openbaar groen.

Figuur 2: boom met verdrogingsverschijnselen

Uit de grafiek komt duidelijk naar voren dat het beschikbare budget (blauwe lijn) en de noodzakelijke budgetten (rode lijn) steeds verder uit elkaar lopen. Zichtbaar is de forse bezuiniging in 2017. Voor de indexcijfers is gebruik gemaakt van de cijfers van het CBS.

Op dit moment is ongeveer 15% van het totale areaal beplantingen/gras (op basis van de levensduur) afgeschreven. Dit komt overeen met ongeveer 18 ha. Jaarlijks neemt dit met 2 - 5% toe (2,4 - 6 ha). Door aanwending van incidentele middelen is in 2022 ongeveer 0,6 ha plantsoen gerenoveerd (0,3% van het totale areaal).

Renkum heeft een monumentaal bomenbestand, hiervan is ongeveer 16% ouder dan 80 jaar. Het bomenbestand is zo oud omdat de gemeente relatief veel eiken en beuken heeft op haar grondgebied. Deze boomsoorten kunnen fors ouder worden dan 80 jaar. Dit betekent dat, uitgaande van een theoretische levensduur van 80 jaar, 4640 bomen extra aandacht behoeven en de keus moet worden gemaakt of deze bomen moeten worden vervangen of dat kan worden volstaan met het verbeteren van de ondergrondse groeiomstandigheden. In verband met de beschikbare middelen zijn er in 2022 174 nieuwe bomen geplant. Bij een omloop van 80 jaar zouden eigenlijk jaarlijks 360 jonge bomen geplant moeten worden.

Areaalgegevens Renkum	
Beheercategorie	Areaal
Bomen	29.000 stuks
Natuurlijk groen	22 ha
Cultuurlijk groen	16 ha
Gras & kruidachtigen	82 ha

Om verdere achteruitgang van het openbaar groen een halt toe te roepen zijn extra middelen nodig. Om de hoogte hiervan te bepalen wordt een kostendekkingsplan groen opgesteld zoals ook voor water & riolering en wegen is opgesteld.

Om de kosten voor groen te kunnen doorrekenen stellen we eerst de ambities voor groen vast. Deze ambities worden vervolgens doorgerekend in het kostendekkingsplan. Hiervoor is deze ambitienota opgesteld.

Leeswijzer

Voor de opbouw van de ambitienota is onderstaande opbouw gehanteerd waarbij elk hoofdstuk logischerwijs volgt op het voorgaande:

- In hoofdstuk 2 “*wat willen we bereiken met ons groen*” zijn de groendoelen uitgewerkt die voortkomen uit verschillende beleidsdocumenten;
- In hoofdstuk 3 “*hoe gaan we dit realiseren*” is per groendoel omschreven welke beheermaatregelen worden uitgevoerd in welk ambitieniveau;
- In hoofdstuk 4 “*uitwerking per beheercategorie*” zijn vervolgens activiteiten beschreven voor de verschillende beheercategorieën (bomen, natuurlijke beplantingen, cultureel beplantingen en gras & kruidachtigen) per ambitieniveau;
- In hoofdstuk 5 “*wat gaat dat kosten*” is op hoofdlijnen aangegeven wat dit betekent voor de groenbudgetten;
- In hoofdstuk 6 “*hoe bereiken we dit*” is aangegeven op welke manier we willen toegroeien naar het gewenste ambitieniveau.

2 Wat willen we bereiken met ons groen?

De missie en de doelen voor het groen komen voort uit beleid zoals de Omgevingsvisie en het Groenstructuurplan. Daarnaast zijn ambities voor het groen opgenomen in het Collegeperspectief 2022.

Vastgesteld beleid zoals staat geformuleerd gaat over:

- Bevorderen gezondheid van de inwoners;
- Duurzame instandhouding van de leefomgeving;
- Klimaatadaptie in 2030;
- Rijkere biodiversiteit;
- Meer aandacht voor groen vanuit ontmoeten, spelen en sport;
- Robuust maken van het groene systeem;
- Samen met bewoners;
- Prioriteit voor het Groenstructuurplan.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten verder uitgewerkt.

Missie

- Groen versterken voor de gezondheid van mens en natuur -

Doelen openbaar groen

Uit de ambities en doelen van de hierboven genoemde documenten zijn de doelen voor groen als volgt geformuleerd:

1. Verbeteren biodiversiteit:
door de soortenrijkdom te vergroten van alle groenvoorzieningen (bomen, beplantingen en gras) levert het groen een bijdrage aan de verscheidenheid aan soorten.
2. Ontwikkelen robuust groen:
door het groenstructuurplan uit te voeren worden zowel de ecologische als de cultuurhistorische structuren van de gemeente versterkt.
3. Verbeteren gezondheid groen:
door de onder- en bovengrondse groeiomstandigheden te verbeteren worden bomen en beplantingen gezonder en sterker en is het groen beter bestand tegen extreme weersomstandigheden door veranderend klimaat.
4. Gezondheid inwoners:
inzetten van groen op stenige plaatsen waardoor de gezondheid van inwoners positief wordt beïnvloed.
5. Bijdrage aan sociale cohesie:
het betrekken van inwoners bij het beheer en de planvorming van het openbaar groen waardoor verbondenheid met de eigen woonomgeving ontstaat.

Naast de hierboven genoemde doelen zijn er randvoorwaarden waaraan groen moet voldoen zoals de fysieke en sociale veiligheid, het voldoen aan de Wet Natuurbescherming en de vastgestelde beeldmeetlatten. Veiligheid, netheid en mooi zijn de basis van traditioneel groenbeheer en komen overeen met schoon, heel en veilig uit de beeldkwaliteitscatalogus.

Veiligheid

Veiligheid gaat zowel over verkeersveiligheid als over sociale veiligheid. Snoeien van beplantingen en bomen is daardoor een noodzakelijke onderhoudsmaatregel.

Vanuit zorgplicht is voor elk ambitieniveau het beheer voor veiligheid noodzakelijk. Concreet betekent dit dat de Boom Veiligheid Controle regelmatig wordt uitgevoerd en dat risicobomen worden onderhouden. Ook onveilige situaties bij zichthoeken en/of overhangend groen worden aangepakt.

Beeldkwaliteit

De raad heeft voor verschillende groenbeheermaatregelen een beeldkwaliteit vastgesteld: beeldkwaliteit A ('heel netjes') voor bijzondere locaties, voor alle andere locaties beeldkwaliteit B ('redelijk netjes'). Ongeveer 35% van het groenareaal wordt op basis van beeld onderhouden.

Naast werken op beeld wordt gewerkt op frequentie. Zo worden berm en twee of drie keer gemaaid of worden bomen periodiek gesnoeid. Deze werkzaamheden worden dus niet meegenomen bij het meten van de beeldkwaliteit.

Groen versus wegen of riolering:

De groenbeheerder heeft een andere opgave dan bijvoorbeeld een wegbeheerder: een straat is af na het aanlegproces en slijt daarna. Het onderhoud van een weg is gericht op het vertragen van slijtage.

Groen maakt een tegengestelde beweging: de waarde van het groen neemt toe naarmate de beplantingen en met name bomen ouder worden.

Groenonderhoud richt zich op een proces waarbij de waarde van het object toeneemt in de tijd. Een net geplante boom is weinig functioneel. De waarde neemt toe met het begeleiden van de groei door gerichte snoei.

3 Hoe gaan we dit realiseren?

Om onze doelen te bereiken zijn verschillende ambitieniveaus omschreven: basis, integraal en toekomst.

Ambitieniveau Basis gaat uit van een onderhoudsniveau wat nodig is om het huidige areaal in stand te houden en is gebaseerd op uitvoeren van vastgesteld beleid. Dit ambitieniveau is het fundament van onze hoofdgroenstructuur, het uitvoeren van het groenstructuurplan valt daarom onder dit ambitieniveau. De huidige budgetten zijn ontoereikend om het huidige beleid uit te voeren. In het ambitieniveau Basis zijn ook alle vervangingsinvesteringen opgenomen als beplantingen hun einde levensduur hebben bereikt. Wanneer beplanting wordt vervangen wordt een gevarieerd sortiment toegepast, waar mogelijk/wenselijk bestaande uit inheemse beplanting. Groen is net als de overige disciplines een vaste deelnemer aan woningbouwprojecten. Dit is essentieel om de doelen van groen voor de lange termijn te bereiken.

Ambitieniveau Integraal bouwt voort op het hierboven omschreven basisniveau. Bij dit ambitieniveau zijn beheermaatregelen gericht op ontwikkelen en versterken van een robuust groen raamwerk. Zo worden in projecten kansen gegrepen om het groen gezonder te maken. Dit doen we door het verbeteren van de ondergrondse groeiplaatsen van bomen en beplantingen. Ook in dit ambitieniveau wordt daar waar mogelijk/wenselijk inheems planmateriaal toegepast.

Ambitieniveau Toekomst levert met beheermaatregelen een bijdrage aan klimaatadaptatie. Het groen wordt aangepast aan de klimaatomstandigheden, maar levert ook een positieve bijdrage aan de problemen met klimaatverandering.

Het groenbeheer krijgt aanpassingen (denk bijv. aan andere maaimethodes) zodat ingespeeld wordt op de veranderingen in het klimaat (klimaatadaptatie). Ten tweede zal het groenbeheer zodanig worden ontwikkeld dat het groen bijdraagt aan de reductie van de omvang dan wel snelheid van klimaatverandering voor de lange termijn. Dit alles vraagt innovatieve maatregelen en veel kennis van natuur en natuurontwikkeling.

In de volgende paragrafen is voor elk doel aangegeven hoe dit doel bereikt wordt, per ambitieniveau.

3.1 Verbeteren biodiversiteit

Biodiversiteit is de samentrekking van de woorden 'biologische' en 'diversiteit'. Diversiteit betekent verscheidenheid, bio betekent leven. Biodiversiteit is dus de verscheidenheid van alle organismen: dieren, planten, zwammen en micro-organismen. Hoe groter de biodiversiteit, hoe weerbaarder de omgeving is tegen veranderingen zoals ziektes en aantastingen, maar ook tegen droogte of hitte.

Ambitieniveau Basis

Sortiment groenvakken gevarieerder maken

De huidige inrichting van het openbaar groen is monotoon zowel de plantvakken als de bomenlanen. Vaak is één soort toegepast waardoor de bijdrage aan het verhogen van de biodiversiteit beperkt is. Bij renovatie worden (inheemse) soorten toegepast die beter bestand zijn tegen klimaatverandering en die van toegevoegde waarde zijn voor vogels en insecten (denk hierbij aan besdragende struiken of bloeiende struiken).

Veel plantvakken zijn sterk verouderd wat uitval van beplanting tot gevolg heeft en waardoor plantvakken niet meer goed zijn te onderhouden (kale plekken zorgen voor een explosie aan ongewenste kruiden/grassen zoals kweekgras en/of brandnetel). In dit ambitieniveau worden deze plantvakken gerenoveerd (wegwerken achterstand).

Kansen grijpen in beheer en aanleg

Binnen het grasbestek is het mogelijk om op kansrijke locaties het maairegiem te wijzigen zodat de kruidenrijkdom toeneemt. Binnen civieltechnische projecten is het mogelijk om mee te liften en andere (boom)soorten toe te passen waardoor de soortenrijkdom wordt vergroot.

Bestrijding invasieve exoten

Invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop worden proactief bestreden om te voorkomen dat ze plantvakken of bermen overwoekeren waardoor de aanwezige soorten verdwijnen.

Ambitieniveau Integraal

Vervanging beplanting meerjarenplanning groen

In Ambitieniveau integraal zetten we actief in op het verbeteren van de biodiversiteit door plantvakken die aan het einde van hun levensduur zijn, te vervangen door gemengde heesterbeplantingen, eventueel aangevuld met bomen en het beheer hier op af te stemmen. Hiervoor stellen wij een meerjarenplanning groen op.

Variatie bij uitvoeren van onderhoudsmaatregelen

In Ambitieniveau Integraal snoeien we gevarieerd: alleen dan wanneer de specifieke soort dit nodig heeft. Hierdoor ontstaat een beplanting van verschillende leeftijden en blijft de diversiteit door de jaren heen behouden. Ook het maaibeheer verandert: we maaien gazons gedeeltelijk en in verschillende periodes, afhankelijk van de kruidensamenstelling.

Behoud van groen is uitgangspunt bij toekomstige ontwikkelingen

Bij vervangingsopgaven, herontwikkeling van bestaande locaties en nieuwbouwprojecten neemt groen het voortouw en worden alle mogelijkheden benut voor het behoud van aanwezig groen.

Figuur 3 veel variatie in het groen

Ambitieniveau Toekomst

Boven- en ondergrondse maatregelen treffen

Door stijgende temperaturen en langere warme periodes zullen de tot nu toe toegepaste plantsoorten sneller gaan uitvallen. De huidige beplanting (struiken en bomen) is niet in staat om zich aan te passen aan deze snelle veranderingen. Om uitval te vertragen zijn aanvullende beheermaatregelen nodig zoals groeiplaatsaanpassing waardoor de kosten om de beplanting in stand te houden of op het gewenste onderhoudsniveau te houden toenemen.

Sortiment afstemmen op aanwezige groeiplaats

Bij Ambitieniveau Toekomst is de inrichting en het beheer van het openbaar groen optimaal afgestemd op de geschiktheid van de omgeving (water, grondsoort etc.) en is overal met elkaar verbonden. Er is een natuurstructuur te herkennen in de groenopbouw van de gemeente. Het beheer is gericht op diversiteit waarbij per plek wordt gekeken wat het beste past bij de lokale omstandigheden (water, bodem etc.). Soms is het beheer gericht op rust, bijvoorbeeld in het bos. Op andere plekken wordt juist intensiever beheerd waarbij rekening wordt gehouden met de overwintering van insecten zoals vlinders.

3.2 Robuust groen

Met een robuuste groenstructuur verbinden we alle groenelementen met elkaar door:

- brede verbindingen met ruimte voor de natuur waar organismen zich kunnen verplaatsen.
- netwerken van groot naar klein waardoor uitwisseling mogelijk is tussen gebieden en soorten.

Bos- en natuurgebieden verbinden we bijvoorbeeld kwalitatief met elkaar via landschapselementen. Het verbinden van het landschapsgroen met het groen in de kernen valt hier ook onder.

Ambitieniveau Basis

Uitvoering groenstructuurplan

De uitvoering van het Groenstructuurplan 2017 -2027 staat centraal in dit ambitieniveau. Hiervoor wordt een meerjarenplanning opgesteld met hierin alle locaties waar laanbeplanting wordt vervanging en waar weg begeleidende boomstructuren worden hersteld of uitgebreid. Door het toepassen van een grotere variatie aan boomsoorten ontstaat een robuust groen netwerk wat beter bestand is tegen externe invloeden.

Ambitieniveau Integraal

Verbindingen gemeentebreed

In dit ambitieniveau verbinden we de groenstructuren in de bestaande openbare ruimte in de kernen met de groenstructuur van het buitengebied. Om dit te bereiken breiden we de meerjarenplanning uit ambitieniveau Basis uit met projecten in het landschap en zoeken we onze partners (Gelders Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) op om dit te bewerkstelligen.

In de projecten werken we toe naar zowel een betere samenhang tussen de verschillende groenelementen als aan het realiseren van kwalitatief hoogwaardige groeiplaatsen.

Ambitieniveau Toekomst

Regionale samenwerking en groene netwerken

In Ambitieniveau Toekomst breiden we de samenwerking uit naar onze buurgemeenten om zo ook op regionaal niveau een robuust groennetwerk te ontwikkelen.

Op dit niveau kijken niet alleen op projectniveau naar natuurnetwerken, klimaatplannen en groeiomstandigheden, maar werken we proactief en programmatisch.

Nieuwe ontwikkelingen volgen we op de voet en de gevolgen hiervan op het openbaar groen maken we inzichtelijk met behulp van nieuwe technieken en/of software.

3.3 Gezond openbaar groen

Hoe beter bomen en struiken bij de bodem passen, hoe sterker en gezonder ze zullen zijn. Sterke beplanting is minder vatbaar voor ziekten en plagen en heeft minder onderhoud nodig. Het is belangrijk om het plantsortiment af te stemmen op de plaatselijke groeiomstandigheden zoals bodem, afstand en plaats in de verharding.

Ambitieniveau Basis

Inspectie bomen

In Ambitieniveau Basis voeren we jaarlijks een Boom Veiligheid Controle (BVC) uit. Aansluitend voeren we alle hieruit voortkomende onderhoudsmaatregelen uit. Denk hierbij aan het weghalen van dode en/of zieke bomen en het uitvoeren van snoeionderhoud.

Vervangen zieke, zwakke en oude beplantingen

Alle overige inspanningen zijn gericht op het behoud van het huidige groenareaal wat betekent dat zowel dagelijks en groot onderhoud wordt uitgevoerd, en dat verzwakte of afgeschreven beplantingen (en bomen) worden vervangen door nieuw groen.

Figuur 4 voorbeeld afsterven van struiken

Ambitieniveau Integraal

Verbeteren groeiomstandigheden

Omdat de klimatologische omstandigheden veranderen en dus de groeiomstandigheden, nemen ziektes en plagen in het openbaar groen toe. Schimmels verzwakken de beplantingen onzichtbaar, met uitval tot gevolg. Door langdurige droge periodes gaan bomen vroegtijdig dood.

Beheermaatregelen worden gericht op het versterken van conditie van de bomen en de beplantingen, het verbeteren van ondergrondse groeiomstandigheden.

Vasthouden regenwater

Naast het verbeteren van de bodem besteden we aandacht aan het lokaal infiltreren van regenwater zodat dit ten gunste komt van het openbaar groen en niet wordt afgevoerd naar het riool (afkoppelen van hemelwater). Deze maatregelen worden vooral in lopende projecten doorgevoerd.

Ambitieniveau Toekomst

Op dit niveau kunnen programma's worden uitgevoerd. We benutten het vergroeningspotentieel maximaal: overbodige verhardingen zetten we om in groen, parkeervakken richten we waar mogelijk in met open verharding waardoor water kan infiltreren in de bodem. Het aantal nieuw te planten bomen breiden we uit tot 800 bomen per jaar.

Bomen in de straat

De schaduwwerking is van zeer grote invloed op de warmtebeleving in de straat. Ook kan groen een behoorlijke opname en verdamping voor zijn rekening nemen van grote hoeveelheden hemelwater.

Het is van belang de bomen goed te laten groeien. Voor een goede groei is een grote open groeiplaats van belang. Het wortelstelsel ruimte bieden en meeplannen is van groot belang. De open grond neemt water op dat niet naar het riool stroomt. Dit is niet overal haalbaar: soms is de ruimte beperkt. Het is dan niet mogelijk om goede groeiplaatsen te realiseren. En tegelijk geven bomen in smalle wegprofielen eerder overlast aan wegen en riolering.

Bij dit ambitieniveau richten we ons niet alleen op het vergroenen van de openbare ruimte, maar ook op het vergroenen van particuliere terreinen. Daarbij volgen we nieuwe ontwikkelingen (wetenschappelijke onderzoeken en resultaten) nauwgezet en ondersteunen we deze ontwikkelingen waar mogelijk.

3.4 Gezondheid inwoners

Vergroening van de leefomgeving leidt tot aantoonbare verbetering van de gezondheid en het welzijn van bewoners. Uit een recent onderzoek van Sweco (Groene stad Challenge – 2022) komt naar voren dat het uitbreiden van het groen in de openbare ruimte jaarlijks zorgwinst oplevert. Elke 1.160 m² extra groen resulteert in één zorgbehoevende patiënt met een langdurige aandoening minder.

Ambitieniveau Basis

Binnen dit ambitieniveau richten wij ons op het in stand houden van het areaal groen. We behouden het groen in de directe woonomgeving en zetten ons in om dit zo gevarieerd mogelijk in te richten (als de beplanting moet worden vervangen). Bij projecten zetten wij ons in om het aanwezige groen te behouden. Op deze wijze hebben inwoners gezond groen dichtbij hun woonomgeving wat bijdraagt aan hun welbevinden.

Ambitieniveau Integraal

In dit ambitieniveau brengen we het vergroeningspotentieel voor de hele gemeente in beeld waarbij we ook gezondheidsuitdagingen (waar wonen kwetsbare mensen) in beeld brengen. Hierbij valt te denken aan locaties waar bewoners last hebben van lichamelijke of mentale aandoeningen, of waar hittestress wordt ervaren. Denk hierbij aan:

- Toename van ouderen in de openbare ruimte. Nederland vergrijsst, het aandeel mensen met dementie in de maatschappij neemt hard toe. Hoe kan de openbare ruimte hieraan bijdragen?
- Beweegarmoede onder kinderen neemt toe, daarmee neemt ook het risico op obesitas toe. Hoe kunnen we inwoners verleiden tot meer bewegen in de openbare ruimte?

Ambitieniveau Toekomst

Vergroening is sterk verweven met maatschappelijke opgaven als gezondheid, leefbaarheid en kansengelijkheid. Verschillende stakeholders profiteren van de gezondheidseffecten van vergroening, maar de gemeente is op dit moment de enige partij die verantwoordelijk is voor de kosten van inrichting en onderhoud van de openbare ruimte. In dit ambitieniveau onderzoeken we mogelijke samenwerkingsvormen en cofinancieringsmogelijkheden met onze stakeholders.

Figuur 5 baten meer groen in omgeving

3.5 Bijdrage aan sociale cohesie

De openbare ruimte is een plaats om te bewegen, elkaar te ontmoeten en samen te spelen en/of te sporten. De openbare ruimte kan bijdragen aan beweeg- en ontmoetvraagstukken. Het betrekken van bewoners bij het (her)inrichten of het onderhouden van het groen draagt bij aan de sociale cohesie in een buurt, wijk of kern. Voor wat betreft bewonersbetrokkenheid maken wij gebruik van de participatieladder: informeren, inventariseren, verdiepen en samen doen.

Ambitieniveau Basis

Bewoners informeren wij over de jaarlijkse terugkerende, éénmalige, activiteiten zoals de bladcampagne en het bomenonderhoud via de gemeentelijke website. Daarnaast handelen we alle inkomende groenmeldingen af binnen de afgesproken servicenorm. De melders informeren wij, als zij dit hebben aangegeven, actief over de wijze van afhandeling. Bij dit ambitieniveau leggen wij, ter vergroting van het draagvlak bij de inwoners, uit wat het onderhoud van het openbaar groen inhoudt: waarom passen we het maaibeheer aan en wat verandert er dan in het straatbeeld, wat betekent klimaatverandering voor het groenonderhoud en wat merken de inwoners daarvan.

Ambitieniveau Integraal

Bij de integrale benadering betrekken we bewoners en andere belanghebbenden actief bij de planvorming van projecten. Op sommige momenten/onderdelen vragen we de bewoners mee te denken over de toekomstige inrichting. Hun ideeën/wensen verwerken we in het ontwerp of tijdens de uitvoering.

Communicatie over regulier (of jaarlijks) groenbeheer vindt structureel plaats, waarbij ruimte is voor maatwerk indien bewoners hierom vragen.

Ambitieniveau Toekomst

Bewoners zijn een gelijkwaardige partner bij het beheer van de openbare ruimte: zowel bewoners als gemeente gedragen zich als eigenaar van de openbare ruimte. Differentiatie per dorp is mogelijk, maatwerk is mogelijk.

3.6 Overzicht

Groen doelen	Ambitieniveau Basis	Ambitieniveau Integraal	Ambitieniveau Toekomst
Verbeteren biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Grotere variatie (differentiatie) in sortiment en beheer - Kansen grijpen bij projecten (RO en OR) - Vervangen verzwakte en afgeschreven beplanting - Actieve bestrijding exoten 	<ul style="list-style-type: none"> - Programmatisch vervangen van groen (bomen en beplanting) - Grotere variatie in beheermethodes beplantingen en gras 	<ul style="list-style-type: none"> - Inrichting openbaar groen afstemmen op geschiktheid omgeving (water, grondsoort etc.). - Boven- en ondergrondse groeiplaats verbeteren.
Robuust groen	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering groenstructuurplan 	<ul style="list-style-type: none"> - Verbinding kernen met buitengebied. - Samenwerking Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Gelders Landschap 	<ul style="list-style-type: none"> - Programmatisch en proactief werken aan ontwikkeling regionaal groen raamwerk. - Samenwerking regionaal
Gezond groen	<ul style="list-style-type: none"> - Huidig areaal in stand houden. - BoomVeiligheidsControle - Ziek, verzwakt en oud groen vervangen 	<ul style="list-style-type: none"> - Boven- en ondergronds beheer (bemesten, beluchten etc.) van bomen en beplantingen - Infiltreren regenwater t.b.v. bomen en beplantingen 	<ul style="list-style-type: none"> - Groenareaal vergroten: verharding omzetten in groen, parkeervakken met open verharding en meer bomen vervangen (2%).
Gezonde inwoners	<ul style="list-style-type: none"> - Behoud groen in directe woonomgeving - Voldoende variatie in groen 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerken fysiek en sociaal domein - Groen nodigt uit tot bewegen en ontmoeten 	<ul style="list-style-type: none"> - Zoeken naar nieuwe coalities om vergroening openbare ruimte te financieren
Bijdrage aan sociale cohesie	<ul style="list-style-type: none"> - Inwoners informeren over éénmalige acties, regulier onderhoud of renovaties/herstel. - Bewoners dragen bij in beheer groen (ontmoeten, maatwerk) 	<ul style="list-style-type: none"> - Bewoners doen mee bij planvorming projecten. - Communicatie over wijzigingen in groenbeheer voor draagvlak 	<ul style="list-style-type: none"> - Bewoners zijn een gelijkwaardige partner en gedragen zich als eigenaar van de openbare ruimte. - Differentiatie per dorp is mogelijk.

4 Uitwerking per beheercategorie

Binnen groen hanteren we verschillende beheercategorieën die elk hun eigen specifieke beheermaatregelen met zich meebrengen. Deze beheercategorieën zijn: bomen, natuurlijke beplanting, culturele beplanting en gras & kruidachtigen. In elke beheercategorie is per ambitieniveau uitgewerkt welke maatregelen bijdragen aan het bereiken van de hiervoor genoemde doelen. In bijlage 2 is deze uitwerking opgenomen. Op basis van deze uitwerking is vervolgens het gewenste ambitieniveau per beheercategorie gekozen.

Keuze Ambitieniveaus groen

Als ambitie zetten wij in op Ambitieniveau Integraal voor Natuurlijke beplantingen, Culturele beplantingen en gras & kruidachtigen. Voor bomen kiezen we voor ambitieniveau Toekomst.

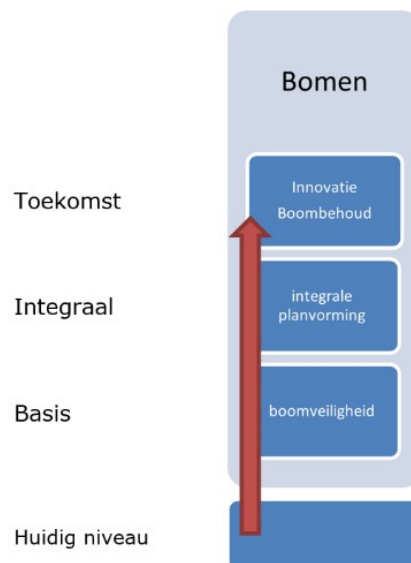
Met deze keuze roepen we een halt toe aan een verdere achteruitgang (en mogelijke kapitaalsvernietiging) van alle groenvoorzieningen in de gemeente. Daarnaast biedt deze keuze de mogelijkheid om te investeren in nieuwe, meer diverse aanplant (bomen en struiken) die beter bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering. Zeker als wij ook de ondergrondse groeiomstandigheden verbeteren.

Het Ambitieniveau Integraal is de minimale input voor het behalen van de afgesproken doelen in de verschillende beleidsdocumenten en de omvangrijke opgaven waar we voor staan.

Keuze ambitieniveau bomen: Toekomst

Bomen zijn van levensbelang voor mens en dier vanwege hun invloed op het verminderen van de gevolgen van klimaatverandering. De ecosystemediensten die bomen (vooral oudere en grotere bomen) leveren ten opzichte van andere beheercategorieën zijn gigantisch groot. Omdat hun impact zo groot is, kiezen we voor de bomen het ambitieniveau Toekomst.

Om het bomenbestand duurzaam in stand te houden en jonge bomen te laten ontwikkelen tot volwassen bomen is het noodzakelijk om een forse impuls te geven aan het bomenareaal. Op dit moment is ongeveer 16% van het bomenareaal 80 jaar en ouder en een kwart van het areaal is tussen de 60 en 80 jaar oud. Een belangrijk deel van deze oude bomen zijn de eiken en beuken in Doorwerth en Oosterbeek. Geplant begin twintigste eeuw toen veel landgoederen zijn gesticht in deze plaatsen. Met name deze eiken en beuken hebben het zwaar te verduren door de klimaatverandering. Vooral de extremere weersomstandigheden (langdurige droogte afgewisseld door natte perioden) hebben grote invloed op de conditie van deze bomen.

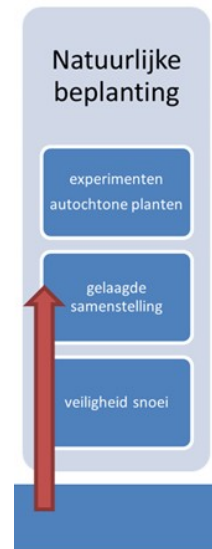
Voor het boombeheer wordt een meerjarenplanning opgesteld waarbij enerzijds wordt ingezet op het ontwikkelen van de hoofdgroenstructuur en anderzijds op het optimaliseren van de groeiomstandigheden van het huidige areaal zowel boven- als ondergronds.

Keuze ambitieniveau natuurlijke beplanting: Integraal

Voor de natuurlijke beplantingen kiezen we voor het Ambitieniveau Integraal.

Om de leefomgeving gezond te houden voor alle inwoners is het noodzakelijk om het areaal groen duurzaam in stand te houden en voor wat betreft de samenstelling meer diversiteit toe te voegen. Dit geldt zeker voor de natuurlijke beplantingen omdat deze beplantingen een grote bijdrage leveren aan de biodiversiteit door het potentiële sortiment. Ook omdat het veelal grotere groenvakken zijn die vaak op grenzen van bebouwde kom en buitengebied liggen.

Op dit ogenblik ligt het onderhoud niveau voor natuurlijke beplanting onder Ambitieniveau Basis. Er wordt minimaal ingegrepen in de beplantingsvakken, alleen het hoogstnoodzakelijke onderhoud vindt plaats. Dit heeft voor een forse onderhoudsachterstand gezorgd, vooral in het groot onderhoud (vervanging en renovatie). De beplantingen zijn op veel plaatsen aan het eind van hun levensduur en verliezen jaarlijks aan kwaliteit en conditie met steeds meer uitval tot gevolg. Hierdoor wordt het steeds moeilijker om de afgesproken (beeld)kwaliteit te halen. Een meerjarenplanning groen wordt opgesteld om gestructureerd te investeren in het openbaar groen.

Keuze ambitieniveau cultureelrijke beplanting: Integraal

Cultureelrijke beplanting bepaalt in hoge mate de kwaliteit van de directe woonomgeving. De keus voor wat betreft het sortiment is onuitputtelijk waardoor het altijd mogelijk is om een locatie-specifieke keuze te maken. Dit maakt deze beplanting uitermate geschikt om toe te passen in de soms kleine plantvakken (beperkte ruimte) in de woonstraten. Cultureelrijke groen vergroot ook de herkenbaarheid in de straat.

Voor de cultureelrijke beplanting kiezen we voor het ambitieniveau Integraal omdat ongeveer 15% van alle cultureelrijke beplantingen aan het einde van hun levensduur zijn en vervangen moet worden. Gezien de klimaatverandering en het negatieve effect hiervan op de kwaliteit van de beplantingen is uitstel niet wenselijk.

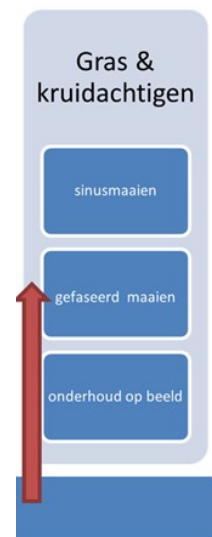
Keuze ambitieniveau gras & kruidachtigen: Integraal

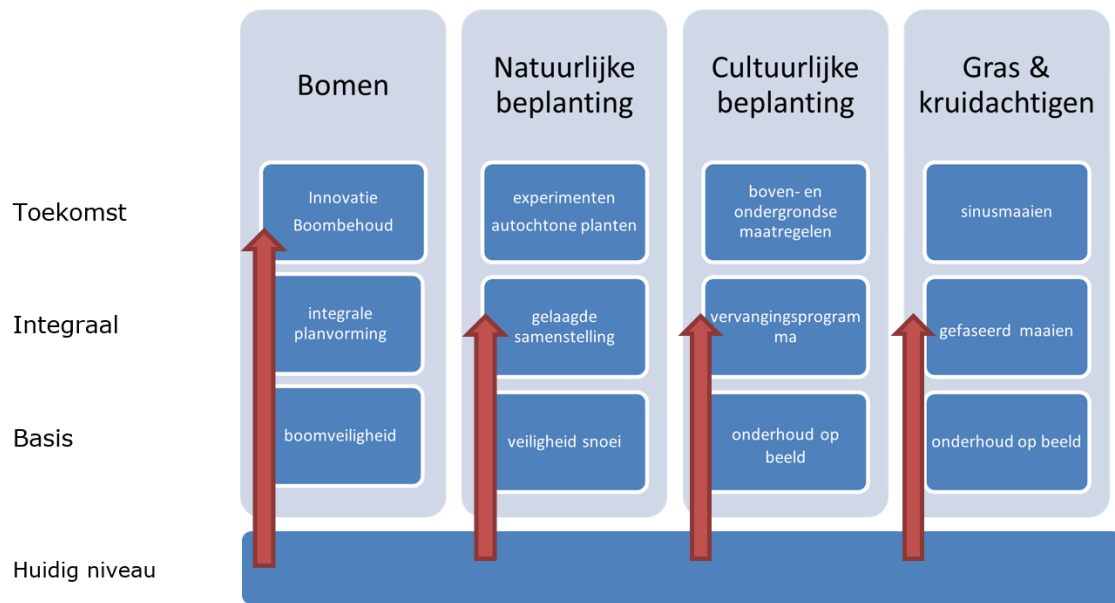
We kiezen voor de beheercategorie gras & kruidachtigen voor het Ambitieniveau Integraal. Hierbij vergroten we het areaal kruidachtigen en verkleinen we het areaal intensief gras wat gunstig is voor flora en fauna.

Omvorming van intensief gras naar kruidenrijke bermen/grasland is relatief eenvoudig en kan als eerste stap door het aanpassen van het maaibeheer (gefaseerd maaien). Een verdiepingsslag bij gefaseerd maaien is om in de maaivakken vervolgens rekening te houden met de bloeiende soorten en hier om heen te maaien.

Deze werkwijze is intensiever dan de huidige werkwijze, kost meer tijd en meer deskundigheid tijdens de uitvoering en is daardoor duurder dan de huidige werkwijze.

Deze verandering van beheer leidt tot een verandering in het straatbeeld. Het informeren van bewoners is belangrijk om draagvlak te krijgen en te behouden voor dit beheerregiem. Uitgelegd kan worden waarom de aanpassingen belangrijk zijn en welke resultaten of doelen hier mee behaald worden.

Figuur 6 ambities en doelen

De rode pijlen geven de stap aan die gezet moet worden om het voorgestelde ambitieniveau te halen. Het is mogelijk om deze stap gefaseerd in te voeren, eerst de basis op orde, daarna alles op ambitieniveau integraal.

5 Wat gaat dit kosten?

De hoogte van de kosten werken we uit in het kostendekkingsplan groen en is mede afhankelijk van de gekozen ambitie.

Kosten

Het zal niemand verbazen dat voor het bereiken van de groenambities extra geld nodig is. Op dit ogenblik is onvoldoende geld beschikbaar om het huidige areaal te behouden. Het huidige areaal is verouderd en niet bestand tegen allerlei verschillende externe ontwikkelingen. Dit betekent dat ook voor het **ambitieniveau Basis (behouden wat we hebben)** extra geld nodig is. Voor regulier beheer bomen en gras maar ook voor het vervangen van verloren gegane, zieke of verouderde beplantingen (investering).

Het **ambitieniveau Integraal (verbeteren waar het kan)** steekt in op het verbeteren van het huidige groenareaal wat betekent dat hiervoor een forse inspanning nodig is (inhoudelijk en organisatorisch) en een flinke financiële ophoging van het groenbudget met zich meebrengt. **Ambitieniveau Toekomst (actief verbeteren)** gaat vervolgens nog een stap verder.

Onderstaande tabel geeft met iconen weer wat de orde van grootte is wat de kosten gaan worden.

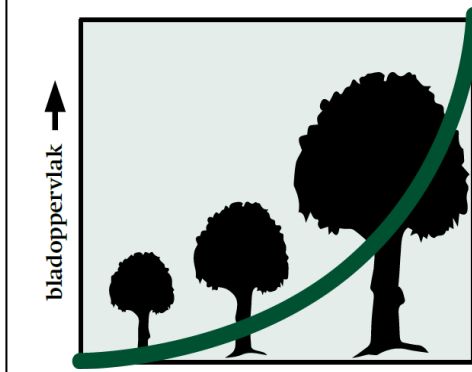
Ambitieniveau Basis	Ambitieniveau Integraal	Ambitieniveau Toekomst
		

Baten

Openbaar groen wordt vaak gezien als kostenpost maar we weten dat groen juist winst oplevert. De baten (b.v. ecosysteemdiensten zoals luchtzuivering en temperatuurdemping) van ons groen nemen toe met de keus voor een hoger ambitieniveau. Een financiële doorrekening van de baten van het openbaar groen in Renkum is nog niet uitgevoerd, maar uit onderzoek blijkt steeds duidelijker dat:

- Mensen zich gezonder voelen met groen om zich heen, zowel in landelijk als in stedelijk gebied én gebouwen;
- Investerings in groen de ziektekosten van de Nederlandse samenleving verlagen;
- Groen (vooral bomen) een goed inzetbaar wapen is tegen luchtverontreiniging;
- Groen de waarde van onroerend goed verhoogt; de waarde stijgt bij zicht op water (15%), open ruimte (10%), park (6%) of plantsoen (5%).
- Groen ervoor zorgt dat niet alle neerslag hoeft te worden afgevoerd naar het riool;
- Groen een bijdrage levert aan sociale cohesie bij een toenemende burgerparticipatie, bijvoorbeeld omdat burgers een grotere binding ervaren met hun woon- en leefomgeving.

I-tree berekent de baten van bomen. Naarmate de boom groter wordt neemt de waarde exponentieel toe. Vanuit dit inzicht is het belangrijk de grote oude bomen zoveel mogelijk te handhaven.

6 Hoe bereiken we dit?

Waar staan we nu?

Groen heeft, in tegenstelling tot water & riolering en wegen, geen ervaring met het werken volgens een beheerplan en werkt ook niet met een meerjarenplanning groen voor renovaties en/of herinrichting van groen. Dit betekent dat het opstellen van deze ambitienota met hierin ambities voor het groen en het uitwerken van de ambities in verschillende ambitieniveaus een grote stap is.

Waar willen we naar toe groeien?

Het ambitieniveau waar we naar toe willen groeien is het Ambitieniveau Integraal voor beplantingen en het Ambitieniveau Toekomst voor bomen. Dit omdat in deze ambitieniveaus zowel het dagelijks/groot onderhoud zit als het vervangen van afgeschreven beplantingen en bomen. Ook zit in dit ambitieniveau het aanpassen van beheermaatregelen zodat de groendoelen worden behaald (inspelen op klimaatverandering en het verbeteren van ondergrondse groeiomstandigheden). Voor bomen kiezen we een hoger ambitieniveau vanwege de belangrijke bijdrage die met name volwassen bomen leveren aan het realiseren van de doelen openbaar groen.

Hoe komen we daar?

We realiseren ons dat de stap om te komen tot deze ambitieniveaus erg groot is zowel in financiële als in organisatorische zin. We stellen daarom voor om in een aantal kleinere stappen te groeien naar het gewenste ambitieniveau.

Stap 1. Als eerste brengen we de basis op orde. Hiertoe wordt een kostendekkingsplan groen uitgewerkt op ambitieniveau basis dat eind 2023 zal worden aangeboden aan de raad. Het implementeren van dit kostendekkingsplan zal het eerstvolgende begrotingsjaar al een uitdaging worden. Uitdaging is de planmatigheid van het kostendekkingsplan groen door te voeren in de uitvoering.

Stap 2. In de loop van het jaar 2024 zal dan gewerkt moeten worden aan een plan gericht op het door u gekozen ambitieniveau. In het kostendekkingsplan groen is inzichtelijk gemaakt wat de financiële en organisatorische consequenties zijn. In het kostendekkingsplan groen wordt in tijd uitgezet op welke wijze en in welk tempo de gewenste ambitieniveaus worden bereikt.

7 Bijlagen

1 Aandachtspunten groen uit vastgesteld beleid

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie Renkum geeft onder andere aan:

- Onze leefomgeving is een groene omgeving. Niet alleen zodat hittestress tegen wordt gegaan, maar ook vanwege de positieve effecten van het groen en het bewegen in een groene omgeving op de **gezondheid** van onze inwoners.
- De **hoge natuurlijke en ruimtelijke kwaliteiten** van het landschap en de dagelijkse leefomgeving in de dorpen zijn van belang voor een **gezonde, leefbare** omgeving en moeten daarom **duurzaam in stand** worden gehouden.
- Als gemeente zijn we **klimaatadaptief** in 2050. Zowel bij nieuwe ontwikkelingen als in de bestaande leefomgeving zorgen we daarom voor vergroening, ontstening en een water-robuuste, klimaatbestendige inrichting.
- We willen zorgdragen voor ons ecologische kapitaal. Daarom behouden en versterken we de natuurwaarden in onze gemeente en zetten we in op een **rijkere biodiversiteit**.
- Meer aandacht voor een groene openbare ruimte die uitnodigt tot **ontmoeten, bewegen, spelen en sporten** is een overkoepelende ambitie die voor alle dorpen geldt.

Groenstructuurplan 2017 - 2027

Het Groenstructuurplan werkt de volgende visie uit:

- Het Renkumse groenbeheer is gericht op het duurzaam in stand houden van het openbaar groen en de functies die het groen heeft voor **leefbaarheid, gezondheid, welvaart, biodiversiteit en participatie**.
- De structuur en inrichting van het groen in de dorpen is gericht op duurzame instandhouding en verder ontwikkelen van een **robuust en gevarieerd netwerk van toegankelijk groen dat een zo breed mogelijk palet van functies vervult**.

De doelen in het groenstructuurplan zijn als volgt geformuleerd:

- Vastleggen van bestaande, te versterken en nieuw te ontwikkelen **groenstructuren**
- Richtlijnen bieden bij ruimtelijke claims, afstoten en verkoop van het openbaar groen.
- Functioneren als **toetsingsinstrument** voor de Bomenverordening
- Mede richting geven aan aanleg, beheer en onderhoud.

Collegeperspectief

Het collegeperspectief 2022 "Renkum in bloei" meldt het volgende:

- We gaan natuurlijk groen stimuleren door **biodiversiteit** leidend te maken bij ons openbaar groen;
- We gaan voor een **gezonde** omgeving door in iedere buurt groene plekken te verzorgen die uitnodigen tot ontmoeten, ontspannen, spelen en bewegen voor jong en oud;
- We gaan inwoners ondersteunen bij buurtinitiatieven en onderhouden **samen** het buurtgroen;
- We gaan de omgeving anders inrichten om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen;
- We gaan prioriteit geven aan de uitvoering van het groenstructuurplan;

2 Uitwerking ambities per beheercategorie

Beheercategorieën groen

Binnen groen worden verschillende beheercategorieën gehanteerd die elk hun eigen beheer vragen. In elke beheercategorie kunnen beheeringrepen worden uitgevoerd op verschillende ambitieniveaus

Natuurlijke beplanting

Onder natuurlijke beplanting vallen de houtwallen en stroken bosplantsoen bijvoorbeeld rond sportvelden of industrie. Deze beplantingen, oorspronkelijk aangeplant met veel inheemse boom- en struiksoorten maken zonder beheer een ontwikkeling door waarbij de bomen gaan overheersen en de struiken verdwijnen. Het snoeien van de randen is een onderhoudsmaatregel en is noodzakelijk omdat aan de randen het meeste licht valt en daarom de struiken het hardst groeien. Ook het toegepaste sortiment speelt hierbij ook een rol, het zijn vaak snelgroeiende soorten die tot 8 meter hoog kunnen worden. Over het algemeen zijn er meerdere doelen / functies te onderscheiden, maar de belangrijkste functies zijn afscherming en het herbergen van natuur. Beide functies gaan grotendeels verloren door het verdwijnen van de struik- en kruidenlaag.

Ambitieniveau Basis

Bij dit ambitieniveau wordt zeer beperkt ingegrepen: randen snoeien en af en toe een gevaarlijke boom verwijderen. De beplanting kan lang in stand blijven, maar verliest na verloop van tijd haar functie van afscherming en de natuurwaarde loopt behoorlijk terug. Dit komt omdat de struiken in de loop der jaren verdwijnen en de bomen gaan overheersen. Hierdoor komt geen licht meer op de bodem en ontstaan 'holle' beplantingsstroken. Deze holle beplantingen leveren geen beschutting op voor flora en fauna en kennen weinig biodiversiteit. De beleving wordt minder in de loop der jaren omdat er steeds meer eenvormigheid ontstaat.

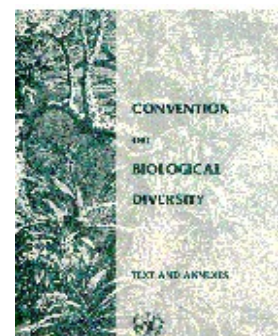
Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw zullen op plekken waar overlast te verwachten is bestreden worden.

Ambitieniveau Integraal

Bij dit niveau hoort de oorspronkelijke functievulling, gebaseerd op de oorspronkelijke beplantingssamenstelling en doelstellingen. Daarbij wordt regelmatig gedund in de aanwezige bomen zodat voldoende licht op de bodem komt en de er onder staande struiken blijven leven. Ook kruiden eisen hun plek op in deze plantstroken. Door de gevarieerde samenstelling kunnen meer insecten en vogels foerageren, broeden en schuilen. Af en toe zal sterker worden ingegrepen en wat onder-geplant worden. Het randenbeheer wordt intensiever. Naast de biodiversiteit die toeneemt wordt de beleving van deze beplantingen sterk vergroot. Bij het vervangen van niet goed functionerende beplanting wordt met duurder autochtoon inheems materiaal gewerkt vanuit de internationale doelstelling "behoud van inheemse biodiversiteit". Voor een optimale functievulling zijn bij nieuw aanleg bredere stroken grond nodig.

Verdrag Verenigde Naties

Rio de Janeiro 1992:

Ambitieniveau Toekomst

Op dit niveau zijn de beplantingen op de lange termijn nog steeds functioneel, gezien de opgaven die er zijn op het gebied van klimaatadaptatie. Door op de bredere stroken meer verschillende bomen, struiken en kruiden te laten groeien (en op de juiste manier te beheren) kan de beplanting beter tegen een stootje. Als de ene soort het loodje legt als gevolg van opeenvolgende droge zomers, dan neemt de andere soort de functie over. In deze beplantingen worden ook de nieuwe soorten toegepast waarvan wetenschappelijk is bewezen dat zij bestand zijn tegen de veranderende klimaatomstandigheden. Ruimte voor experimenteren is aanwezig. Plantmateriaal zal ook schaarser beschikbaar zijn en daardoor duurder in aanschaf zijn. Actief uitzaaien met plaatselijk geoogst zaaigoed en extra begeleiden van inheemse kruiden maakt deze beplantingen interessanter voor mens en natuur. Het aantal handelingen vanuit groenbeheer zal met name in de randzones toenemen.

Advies ambitieniveau natuurlijke beplanting

Het huidige niveau van onderhoud voor natuurlijke beplanting ligt onder Ambitieniveau Basis. Momenteel wordt zeer beperkt ingegrepen in de beplantingsvakken bestaande uit natuurlijk groen. Dit heeft voor een forse onderhoudsachterstand gezorgd. Niet zozeer in het dagelijks onderhoud, maar wel in het groot onderhoud (vervanging en renovatie). De beplantingen zijn op veel plaatsen aan het eind van hun levensduur en verliezen jaarlijks aan kwaliteit en conditie met steeds meer uitval tot gevolg. Hierdoor wordt het steeds moeilijker om de afgesproken (beeld)kwaliteit te halen.

Voor de natuurlijke beplantingen kiezen we voor het **Ambitieniveau Integraal**.

Om de leefomgeving gezond te houden voor alle inwoners is het noodzakelijk om het areaal groen duurzaam in stand te houden en voor wat betreft de samenstelling meer diversiteit toe te voegen. Dit geldt zeker voor de natuurlijke beplantingen omdat deze beplantingen een grote bijdrage leveren aan de biodiversiteit door het potentiële sortiment. Ook omdat het veelal grotere groenvakken zijn die vaak op grenzen van bebouwde kom en buitengebied liggen.

Het Ambitieniveau Integraal is de minimale input voor het behalen van de afgesproken doelen in de verschillende beleidsdocumenten en de omvangrijke opgaven waar we voor staan. Dit betekent een forse investering om de verouderde beplantingen te vervangen. Een meerjarenplanning groen is een geschikt instrument om gestructureerd te investeren in het openbaar groen.

Cultuurlijke beplanting

In deze beheercategorie vallen kleine en grotere groenelementen die traditioneel vooral in de directe woonomgeving voorkomen. Ze zijn bedoeld als aankleding en verfraaiing van de straten en pleinen. Het plantmateriaal is gekozen vanuit functionaliteit en onderhoudsoverwegingen (eenvoudig te onderhouden, sterke beplanting die goed bestand is tegen wisselende weersomstandigheden of gebruiksdruk) of vanuit esthetische overweging zoals vaste planten en perkgoed.

Cultuurlijke beplantingen kennen een enorme variatie aan groeicondities (bodem, weersomstandigheden), groeiwijzen (bodembedekkend of juist opgaand) en sortiment (bloei, kleur, bladhoudend of bladverliezend). Bij het gebruik van de potentieel duizenden soorten, denk aan bomen, heesters, vaste planten, perkgoed en plantenbakken is vakkennis onontbeerlijk, om op basis van functie (afscherming, aankleding, natuurwaarde), locatie (omvang plantvak, ligging) en specifieke omstandigheden (bodemgesteldheid, gebruiksintensiteit, bereikbaarheid) de juiste soort te kiezen. Kennis van lokale omstandigheden is een pré.

Door de jaren heen zijn de plantvakken op verschillende manieren onderhouden: was er in de jaren zestig van de vorige eeuw veel oog voor keurig aangeharkt hoveniersgroen, in de jaren zeventig en tachtig werd dit losgelaten en werd veel met inheems boom- en struikmateriaal gewerkt. Als gevolg van deze toepassing werd het openbaar groen extensiever onderhouden. Dit ecologische groen werd in de jaren negentig (crisisjaren) weer verwijderd als gevolg bezuinigingen en omgezet in overwegend gras. Sinds het begin van de 21^e eeuw is het openbaar groen op basis van “schoon, heel en veilig” (functioneel) onderhouden. Veel cultuurlijke beplanting is daardoor verdwenen uit de openbare ruimte.

Ambitieniveau Basis

De onderhoudsmaatregelen die bij het ambitieniveau Basis horen zijn gericht op het in stand houden van de beplanting en bestaan uit onkruid beheersen en het snoeien van overhangend groen langs verharding. Als een vak dicht groeit (dus gesloten is) ontstaat een periode van relatief extensief onderhoud, waarbij alleen de randen van de plantvakken worden beheerd en heesters indien nodig gesnoeid worden op hoogte. Na verloop van jaren veroudert de beplanting, neemt de groeikracht af en ontstaan kale plekken in de beplanting. Incidentele kale plekken worden weer ingeplant (inboeten), het vervangen van complete plantvakken of -stroken vindt op dit moment zeer beperkt plaats, maar hoort wel thuis onder het ambitieniveau Basis.

Doordat beplanting veroudert, ontstaan steeds grotere gaten in de beplanting. Hierdoor ontstaat ruimte voor kruidengroei, soms steken lastig te beheren kruiden zoals brandnetel, kweekgras of pispotje de kop op. Vanwege het ontbreken van financiële middelen wordt vervanging van dit soort vakken zo lang mogelijk uitgesteld bijvoorbeeld door de beplanting te onderhouden als hagen. Hiermee hoeft de beplanting nog niet te worden vervangen, het vak blijft “groen”, de sierwaarde vermindert echter sterk en van waarde voor de natuur is geen sprake meer.

Bij het basis onderhoud hoort: onkruidbeheersing, inboeten (incidenteel dode planten vervangen), water geven, bemesten, snoeien en vervangen. Bij het

vervangen hoort ook het nadenken over de toekomstige samenstelling. Een vak kan dus ook met robuustere soorten vervangen worden die beter bestand zijn tegen de veranderde groeiomstandigheden.

Bij dagelijks onderhoud fungeert de groenmedewerker als spreekbuis naar de geïnteresseerde en soms kritische burger. De meldingen worden vaak door toezichthouders en beheerders afgehandeld.

Bij projecten waar bestaand groen moet wijken en nieuw groen wordt aangelegd worden bewoners betrokken bij de planvorming.

Ambitieniveau Integraal

Ambitieniveau Integraal bij cultureel groen houdt in dat beplantingen niet alleen lokaal worden vervangen bij uitval (inboeten) maar ook dat aan de hand van een meerjarenprogramma beplantingen structureel worden vervangen na einde levensduur. Bij vervanging (renovatie, herinrichting of omvorming) bepalen we welk sortiment wordt toegepast en houden we rekening met veranderingen in omgeving en/of klimaat. Het onderhoud voeren we nog steeds conform de beeldmeetlatten uit maar er is ruimte voor maatwerk (lokaal worden de beeldmeetlatten niet meer gehanteerd). Bewoners betrekken we zowel bij dagelijks onderhoud als bij groot onderhoud en vervangingen. Ze denken mee over de inrichting, het sortiment en het gebruik van het openbaar groen. Het meerjarenprogramma groen stemmen we af met de overige meerjarenprogramma's en daar waar mogelijk pakken we projecten integraal op. Hierbij kan team groen ook initiatiefnemer zijn van een project.

<u>Vervanging</u>	beplantingen worden door dezelfde soort vervangen als er heeft gestaan en op dezelfde plek
<u>Renovatie</u>	beplantingen worden door dezelfde soort vervangen op dezelfde plek, hierbij wordt ook de ondergrond verbeterd, aangepast op het sortiment.
<u>Herinrichting</u>	beplantingen kunnen door andere soort beplanting of gras worden vervangen, de inrichting van de openbare ruimte wijzigt (verharding <-> groen).

Een aantal specifieke beplantingsvormen met grotere sierwaarde kunnen vaker voorkomen, zoals vaste plantenborders met veel robuuste soorten. Ook kijken we naar de waarde die planten hebben voor insecten en vogels.

Ambitieniveau Toekomst

Op dit niveau breiden we het beheer, naast alle beheermaatregelen genoemd onder het hiervoor beschreven ambitieniveau, uit met het treffen van ondergrondse beheermaatregelen bij beplantingen (bemesten en/of toevoegen organische stof). Deze ondergrondse verbetermaatregelen voeren we uit voordat de plantvakken worden beplant met nieuwe beplanting maar ook bij bestaande plantvakken. Monitoring van de bodemgesteldheid (samenstelling en vochtgehalte) voeren we periodiek uit.

Daarnaast vergroten we het areaal bloeiende sierheesters zodat de biodiversiteit toeneemt. Het sortiment passen we aan drogere weersomstandigheden aan (gecombineerd met soms kortstondig natte voeten). Denk hierbij bijv. aan het toepassen van beplantingen met bijv. penwortels waardoor water beter in ondergrond kan doordringen.

In de planvorming houden we nadrukkelijk rekening met het vergroten van de biodiversiteit. De inrichting van de openbare ruimte stemmen we optimaal af op de geschiktheid van de omgeving. Als uitgangspunt passen we inheemse beplanting toe, waar mogelijk lokaal gewonnen/gekweekt (autochtoon plantmateriaal) zonder toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen. Het participatieniveau breiden we uit van meedenken naar meedoen: burgers die mee willen helpen bij het beheer van groenvoorzieningen worden begeleid en onder voorwaarden medeverantwoordelijk.

Advies ambitieniveau cultuurlijke beplanting

Cultuurlijke beplanting bepaalt in hoge mate de kwaliteit van de directe woonomgeving. De keus voor wat betreft het sortiment is onuitputtelijk waardoor het altijd mogelijk is om een locatie-specifieke keuze te maken. Dit maakt deze beplanting uitermate geschikt om toe te passen in de soms kleine plantvakken (beperkte ruimte) in de woonstraten. Cultuurlijk groen vergroot ook de herkenbaarheid in de straat.

Voor de cultuurlijke beplanting kiezen we voor het **Ambitieniveau Integraal** omdat 15 % van alle cultuurlijke beplantingen aan het einde van hun levensduur zijn. Gezien de klimaatverandering en de kwaliteitsachteruitgang die dit veroorzaakt op alle beplantingen is uitstel van een programmatische vervanging niet wenselijk.

Gras en kruidachtigen

Het openbaar groen in de gemeente bestaat voor het grootste gedeelte (ongeveer 70%) uit gras & kruidachtigen (bermen en bloemrijke graslanden). Hiervan is ongeveer de helft gras en de helft bermen.

Gras wordt op beeld onderhouden op B-kwaliteit en wordt hierdoor zeer regelmatig gemaaid. Het beeld is hierdoor netjes echter de toegevoegde waarde voor de biodiversiteit is minimaal.

Bermen (en bloemrijke graslanden) worden op basis van frequentie onderhouden. Dit betekent dat bermen (en bloemrijke graslanden) één of twee keer per jaar worden gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Het afvoeren van het bermmaaisel is noodzakelijk om de bermen te verschrallen. Door verschralling (= minder voedsel in de berm) groeit de berm minder snel waardoor ook langzaam groeiende soorten de kans krijgen zich te ontwikkelen. Het resultaat is een grotere soortenrijkdom in je berm.

Bermen dienen periodiek te worden verlaagd zodat het regenwater kan afstromen van de rijbaan. Bermverlaging is eigenlijk een beheermaatregel vanuit wegbeheer om te voorkomen dat regenwater op de rijbaan blijft staan. Bij het verlagen van een berm wordt een dunne laag grond afgeschraapt en afgevoerd. Verlagen van de bermen kan ook zinvol zijn als het gewenst is om de bermen versneld te verschrallen. In de bovenste laag bevinden zich namelijk de meeste voedingsstoffen, door het afschrappen en afvoeren worden juist deze voedingsstoffen verwijderd.

Ambitieniveau Basis

Bij dit ambitieniveau onderhouden we alle gazons conform de vastgestelde beeldmeetlatten. De onderhoudsmaatregelen bestaan uit het maaien van gras en het snijden van de graskanten langs verhardingen. Jaarlijks herstellen we de kale plekken in het gras, rijsporen en schades als gevolg van het leggen van kabels en leidingen (egaliseren, aanvullen met grond indien nodig en inzaaien). Er vindt geen grootschalige vervanging plaats als gazons aan het einde van hun levensduur zijn. Het gevolg hiervan is dat grassen in de loop der jaren zijn verdrongen door kruiden als klaver, madeliefjes of paardenbloemen.

Bermen maaien we op basis van frequentie, afhankelijk van de locatie één of twee keer. Het vrijkomend maaisel vangen we op en voeren we af. Het moment van maaien is afgestemd op de beschikbaarheid van materieel en menskracht en minder op het bevorderen van de biodiversiteit. Renovatie van bermen en kruidenrijke vegetaties, dus frezen, egaliseren en opnieuw inzaaien, vindt zeer beperkt plaats. De ontwikkeling van een gevarieerde, kruidenrijke grasvegetaties wordt vooral gestimuleerd door het gehanteerde maaieregime (dus één of twee keer maaien) en heeft baat bij continuïteit en stabiliteit. Waar mogelijk maaien we de percelen nadat de kruiden zijn uitgebloeid en zaad hebben kunnen vormen.

Ambitieniveau Integraal

Bij het Ambitieniveau Integraal veranderen we de verhouding gemaaid gras: bermen van 50 - 50 naar 30 - 70 wat gunstiger is voor het vergroten van de biodiversiteit. Het maai-beheer passen we aan; we gaan over op gefaseerd maaien bij alle bermen en kruidenrijke graslanden. Dit betekent dat de percelen niet volledig worden gemaaid maar dat er delen overblijven met grassen en kruiden. Dit is gunstig voor zowel de flora (bloemen kunnen zaad vormen en wederom tot ontwikkeling komen) als voor de fauna (het overjarig gras is een potentiële overwinteringsplek voor veel insecten en vlinders).

Door de toename van het aantal wadi's wordt de diversiteit verder vergroot: hier ontstaat vegetatie die vochtminnend is naast vegetatie die van droogte houdt.

Door de hierboven beschreven beheersystematiek brengen we de basiskwaliteit natuur niet alleen terug maar borgen we deze ook.

Tabel II Beheerschema voor verschillende graslandtypen

Type		Maand							
		apr	mei	juni	juli	aug	sep	okt	nov
droog	voedselarm						■	■	
	heide (1x per 5-8 jaar)							■	■
vochtig	(matig) voedselrijk, zomerbloei		■				■	■	
	(matig) voedselrijk, voorjaarsbloei			■	■		■	■	
	zeer voedselrijk		■	■	■		■	■	
nat	vochtig tot nat			■	■		■	■	
	(zeer) nat					■	■	■	

Tenslotte introduceren we locaties (tot maximaal 5% van het areaal) waar we de maaifrequentie zo ver terug dat we hier nog maar éénmaal per drie jaar maaien waardoor overjarig grasland met eigen specifieke (natuur)waarde.

Voor de kruidenvegetaties wordt gericht gekeken welke planten moeten worden bevorderd en welke planten wat sterker aangepakt kunnen worden, zodat er meer bio diverse inheemse soorten tot ontwikkeling komen. Er kunnen bloeiende soorten ontzien worden tijdens het maaien. Deze wijze vereist beter opgeleid personeel al of niet van aannemers. Het beheersysteem wordt fijnmaziger bijgehouden en het toezicht is intensief. Het maai-beheer zal tot meer vragen van de kritische en geïnteresseerde burgers leiden en behoeft een goede communicatie. Een artikeltje in de krant voldoet niet altijd.

Ambitieniveau Toekomst

De grasvegetaties op dit ambitieniveau zien er buiten heel verschillend uit, afhankelijk van ondergrond en het gevoerde beheer. De inheemse kruiden voeren de boventoon (naast de grassen) en zijn aantrekkelijk voor insecten, daardoor ook voor andere natuur en de mens. De bodem wordt niet verstoord door zware machines. Er wordt gemaaid met lichte machines of zelfs in handkracht en op een gedifferentieerde wijze. Bovendien blijft het maaisel een paar dagen op de plek drogen zodat kruiden het zaad kunnen verspreiden. Op dit niveau is vrijwilligerswerk en dus ook actieve burgerparticipatie aan de orde.

Medewerkers die zich bezighouden met het beheer van gras en kruidachtigen zijn goed opgeleid of worden intensief begeleid want deze werkwijze vereist veel kennis van de bodem en de vegetaties.

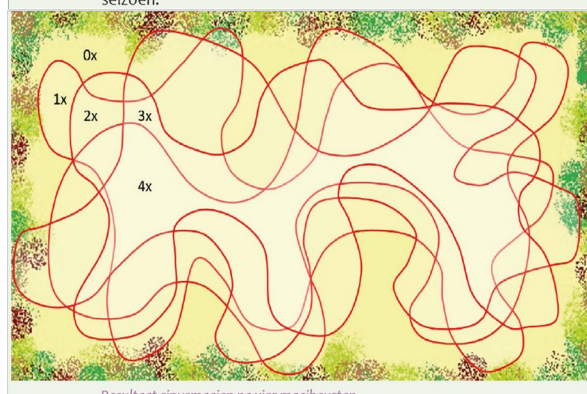
Ontwikkelen natuurwaarden op locaties met de meeste potenties voor de flora en fauna.

Sinusmaaien of frequentie terugbrengen naar 1x per drie jaar betekent dat sommige stukken niet meer worden gemaaid (40%).

De twee stappen van sinusbeheer

1. Maai een slingerend maaipad ('sinuspad') in de vegetatie van één maaier breed (meestal 2m). Dit pad begint en eindigt op dezelfde plek. Voer het maaisel af.
2. Na enige tijd (vaak >3 weken) wordt de binnenzijde van het pad gemaaid en het maaisel afgevoerd. Het pad zelf blijft ongemaaid, evenals de buitenzijde.

Herhaal deze stappen desgewenst enkele keren binnen een seizoen.

Resultaat sinusmaaien na vier maaibeurtten.

Advies ambitieniveau gras & kruidachtigen

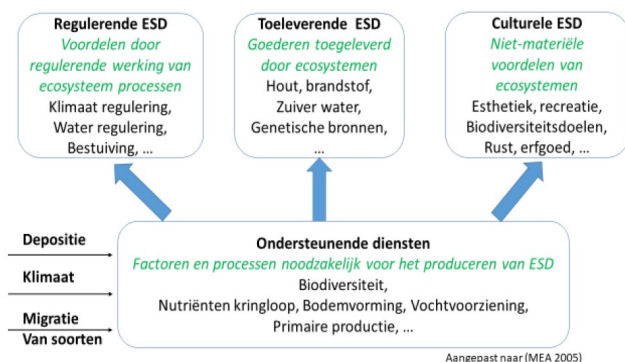
We kiezen voor de beheercategorie gras & kruidachtigen voor het **Ambitieniveau Integraal**. Hierbij vergroten we het areaal kruidachtigen en verkleinen we het areaal intensief gras wat gunstig is voor flora en fauna.

Omvorming van intensief gras naar kruidenrijke bermen/grasland is relatief eenvoudig en kan als eerste stap door het aanpassen van het maaibeheer (gefaseerd maaien). Een verdiepingsslag bij gefaseerd maaien is om in de maaivakken vervolgens rekening te houden met de bloeiende soorten en hier om heen te maaien. Deze werkwijze is intensiever dan de huidige werkwijze, kost meer tijd en meer deskundigheid tijdens de uitvoering en is daardoor duurder dan de huidige werkwijze.

Deze verandering van beheer leidt tot een verandering in het straatbeeld. Het informeren van bewoners is belangrijk om draagvlak te krijgen en te behouden voor dit beheerregiem. Uitgelegd kan worden waarom de aanpassingen belangrijk zijn en welke resultaten of doelen hier mee behaald worden.

Bomen

De huidige beheermaatregelen zijn gericht op het zo goed mogelijk in stand houden van het huidige bomenareaal. De beheermaatregelen die uitgevoerd worden komen voort uit de boomveiligheidscontrole. Jaarlijks wordt ongeveer 1/3 van het totale areaal visueel gecontroleerd (alleen het bovengrondse deel). Bomen zijn er in soorten en maten, maar hoe klein ze ook zijn het zijn de grootste groene elementen van de openbare ruimte. Ze hebben afhankelijk van hun eigenschappen veel of iets minder invloed op allerlei ecosysteemdiensten. Ze leveren biodiversiteit, schaduw, een groeiplaats waar water in wordt opgeslagen, een mooi straatbeeld, luchtzuivering enzovoorts. Haal de bomen weg en je mist deze diensten.

Figuur 1.2 De regulerende, toeleverende en culturele ecosysteemdiensten worden mogelijk gemaakt door de ondersteunende ecosysteemdiensten. Deze laatste worden op hun beurt beïnvloed door externe factoren die de vorm van bedreiging aan kunnen nemen. (naar MEA 2005)

Hoe groter de boom hoe meer ecosysteemdiensten deze levert. (zie ook kader I tree) De meeste bomen zijn afkomstig van een natuurlijke groeiplaats in het bos. In een bos sterven door lichtconcurrentie de onderste takken af en ontstaat er een kale stam. Als we de boom langs de weg plaatsen betekent dit, dat er actieve snoei moet plaatsvinden. Niet snoeien betekent in veel beperkte groeiplaatsen overlast voor het verkeer.

Ambitieniveau Basis

Binnen het ambitieniveau Basis voeren wij alle maatregelen uit die nodig zijn voor het in standhouden van alle bomen: periodieke inspecties en snoeimaatregelen in de verschillende groeistadia van de bomen. In ambitieniveau Basis hoort ook het vervangen van bomen indien zij teniet zijn gegaan als gevolg van een calamiteit, ziekte of leeftijd.

Voor het bepalen van de meest geschikte boomsoort kijken we naar de soort die er stond, de bodemgesteldheid en de aanwezigheid van kabels en leidingen. De boom krijgt de eerste jaren water om te zorgen dat de boom wortels gaat vormen op zijn nieuwe groeiplaats. De boompaal/palen verwijderen we na een aantal jaar. Daarna begint de begeleidingssnoei waarbij in een cyclus van 3 à 4 jaar de onderste takken o.a. gesnoeid worden. Als de boom volwassen is moet de boom gecontroleerd worden op gebreken (VTA) en gesnoeid (onderhoudssnoei) om de veiligheid te garanderen. Er kunnen dode takken ontstaan.

De bomen die een groter gebrek (bijvoorbeeld ziekte) vertonen, moeten soms nader onderzocht worden. Tenslotte wordt de boom aan het eind van de levenscyclus gekapt.

De levenscyclus van een boom is sterk afhankelijk van de plaatselijke situatie. Zo staan in de verschillende dorpen bomen dicht op de erfgrans geplant omdat het wegprofiel te smal is om een boomplantvak aan te leggen. Deze bomen geven gemiddeld eerder overlast aan bewoners en gebruikers. Een boom die vrij staat in een park kan veel langer mee. Ambitieniveau Basis betekent een behoorlijke inspanning in het beheer en de ondersteunende informatievoorziening. Meldingen zorgen voor werk van beheerders en toezichthouders. In projecten worden de bewoners betrokken bij de keuzeafwegingen. In het reguliere beheer is bewonersbetrokkenheid minimaal georganiseerd.

Ambitieniveau Integraal

Bomen spelen een belangrijke rol bij integrale planvorming. Dit is omdat er regelmatig te behouden bomen staan en toekomstige bomen belangrijke functies kunnen vervullen. In het beheer loopt men vaak tegen verslechterde situaties aan die na het overdragen van een project problemen veroorzaken. Bomen kunnen heel lang met dramatische snoei, wortelvermindering door graafwerkzaamheden en verdichting van de bodem doorkwakkelen. Maar deze bomen verliezen na verloop van enkele jaren veel aan functionaliteit (de kronen worden lichter en dunner). Het actief in het projectenproces meedenken en invloed uitoefenen is van belang waarbij grote bomen behouden uitgangspunt is.

De inspanningen zijn gericht op het tegengaan van de verslechtering van de groeiplaats van de bomen (meedenken over hoe de bestaande situatie kan worden verbeterd). Dit kan door een afweging op de toe te passen soort, denk een droogteresistentie, maar veel belangrijker is de groeiplaats. De groeiplaats speelt op dit niveau een cruciale rol. De groeiplaats mee ontwerpen en verbeteren levert voordelen op door:

- Grotere bomen te laten groeien (meer functievervulling)
- Duurzamere bomen te laten ontstaan (langere functionaliteit)
- Bestendige bomen (bomen die goed groeien kunnen schommelingen beter aan)
- Koppelingen te maken met andere functies zoals wateropvang bij piekbuien (wadi's etc.)

Een groeiplaats veiligstellen of verbeteren kost geld, maar omdat bomen een lange levensduur hebben en dus een langere afschrijvingstermijn, zijn de jaarlijkse kosten beperkt.

Ambitieniveau Toekomst

Bomen spelen een hoofdrol in het openbaar groen als het gaat om de toekomstige ecosysteemdiensten. In het beheer willen we oudere en grotere bomen langer sparen (minder snel vervangen). Daarvoor is ophoging van het bomenbudget nodig voor nader onderzoek ten behoeve van boombehoud. Het beheer spitst zich dan toe op maatregelen gericht op boombehoud en niet alleen op het treffen van veiligheidsmaatregelen. In planprocessen gaan we “boom- gerelateerd” ontwerpen. Bomen op dit niveau

kiezen we zorgvuldig, en beheren we zorgvuldig waardoor de bomen kunnen uitgroeien tot volwassen en gezonde exemplaren. Wij wijze toekomstbomen aan die op cruciale plekken mogen uitgroeien, zowel boven als ondergronds. Er worden kabels en leidingen omgelegd om de groei van wortels niet te verstoren. Bij de uitvoering van werken rondom bomen is veelvuldige deskundige bomentoezicht georganiseerd. De in de bladcampagne verzamelde bladeren worden gecomposteerd en de compost brengen we terug onder de bomen. Grote bomen verplanten we als ze echt niet op de bestaande plek kunnen handhaven. De boombescherming is op hoog niveau. De openbare bomen worden ingezet om samen met de private omgeving (I-tree eco) het klimaat gunstig te beïnvloeden. In de buurt van natuurgebieden zal de biodiversiteit meegewogen worden. Dat kan betekenen dat we meer gebruik maken van

gemiddeld duurder (b.v. autochtoon) plantmateriaal. Er is veel wetenschappelijk onderzoek en innovatie. Daarvan op de hoogte blijven of misschien zelfs mee doen met experimenten is onderdeel van ons werkproces. Burgerparticipatie is uitgangspunt. Er is een sterke continue lobby voor bomen gericht op de bewoners.

Advies ambitieniveau bomen

Zoals hierboven beschreven zijn bomen van levensbelang voor mens en dier vanwege hun invloed op het verminderen van de gevolgen van klimaatverandering. De ecosystemediensten die bomen (vooral oudere en grotere bomen) leveren ten opzichte van andere beheercategorieën zijn gigantisch groot.

Omdat hun impact zo groot is kiezen we voor de bomen het **Ambitieniveau Toekomst**. Om het bomenbestand duurzaam in stand te houden en jonge bomen te laten ontwikkelen tot volwassen bomen is het noodzakelijk om een forse impuls te geven aan het bomenareaal.

Op dit moment is ongeveer 16% van het bomenareaal 80 jaar en ouder en een kwart van het areaal is tussen de 60 en 80 jaar oud. Een belangrijk deel van deze oude bomen zijn de eiken en beuken in Doorwerth en Oosterbeek. Geplant begin twintigste eeuw toen veel landgoederen zijn gesticht in deze plaatsen. Met name deze eiken en beuken hebben het zwaar te verduren door de klimaatverandering. Vooral de extremere weersomstandigheden (langdurige droogte afgewisseld door natte perioden) hebben grote invloed op de conditie van deze bomen.

Voor het boombeheer wordt een meerjarenplanning opgesteld waarbij enerzijds wordt ingezet op het ontwikkelen van de hoofdgroenstructuur en anderzijds op het optimaliseren van de groeiomstandigheden van het huidige areaal zowel boven- als ondergronds.

3 Resultaten enquêtes

Omgevingsvisie (juni 2020)

Welke drie woorden komen als eerste in je op als je aan wonen en leven in de gemeente Renkum denkt? (n=693)

Maximaal drie antwoorden mogelijk

Gemeente Renkum	%
Groen/ natuur	94%
Rust/ ruimte	47%
Dorps karakter/ kleinschalig	15%
Aantrekkelijk	12%
Centrale ligging/ goede bereikbaarheid	12%
Aangenaam/fijn	10%
Voldoende voorzieningen en recreatiemogelijkheden	8%
Gemoedelijk/gezellig	7%
Overlast (o.a. door Parencó en verkeer)	7%
Diversiteit/ verscheidenheid/ versnippering	7%
Weinig voorzieningen en recreatiemogelijkheden	6%
Vriendelijk/sociaal	5%
Veilig	5%
Vergrijzing	4%
(Gemeente)bestuur/ beleid	4%
Thuis/ woonplaats/ werken/ familie en vrienden	4%
Kunst, cultuur en geschiedenis	4%
Bevoorrecht	3%
Goede kwaliteit van leven	2%
Slecht onderhoud openbare ruimte/ infrastructuur	2%
Beperkt woningaanbod	2%
Duur	2%
Niet sociaal	2%
Saal	2%
Airborne	2%
Vrij(heid)	2%
Schoon	1%
Duurzaam	1%
Betaalbaar	1%
Gemeenschap	1%
Overig	13%
Weet ik niet	2%

Respondenten hebben het omschreven wat er als eerst in ze opkomt als ze aan wonen en leven in de gemeente Renkum denken. 94% van de respondenten heeft groen/natuur genoemd. Rust/ruimte werd door nagenoeg de helft van de respondenten genoemd (47%) en het dorpe karakter/de kleinschaligheid wordt door 15% omschreven.

Wat zijn voor jou twee positieve punten van het wonen en leven in gemeente Renkum? (n=693)

Maximaal twee antwoorden mogelijk

Positieve punten	%
Groen/ natuur	70%
Rust/ ruimte	35%
Centrale ligging/ goede bereikbaarheid	24%
Voldoende voorzieningen en recreatiemogelijkheden	19%
Dorps karakter/ kleinschalig	15%
Aantrekkelijk	13%
Aangenaam/fijn	5%
Vriendelijk/sociaal	3%
Gemeenschap	2%
Thuis/ woonplaats/ familie en vrienden	2%
Veilig	2%
Gemoedelijk/gezellig	1%
Overzichtelijk	1%
Betaalbaar	1%
Schoon	1%
Levendig	1%
Overig	4%
Weet ik niet	1%

Net als de woorden die het eerst bij respondenten opkwamen als ze aan de gemeente dachten, zijn groen/natuur (70%) en rust/ruimte (35%) de meest genoemde positieve punten van het wonen en leven in gemeente Renkum. Als derde positieve punt wordt de centrale ligging/ goede bereikbaarheid genoemd (24%).

Top 3 % (Zeer) goed

Doorwerth:

1. Groen en natuur – 98%
2. Gezond leefklimaat – 80%
3. Bereikbaarheid – 77%

Heelsum:

1. Groen en natuur – 96%
2. Prettig samenleven – 85%
3. Bereikbaarheid – 82%

Heveadorp:

1. Groen en natuur – 97%
2. Gezond leefklimaat – 91%
3. Prettig samenleven – 87%

Oosterbeek:

1. Groen en natuur – 94%
2. Bereikbaarheid – 90%
3. Prettig samenleven – 84%

Renkum:

1. Groen en natuur – 95%
2. Sportvoorzieningen – 78%
3. Bereikbaarheid – 77%

Wolfheze:

1. Groen en natuur – 97%
2. Prettig samenleven – 81%
3. Gezond leefklimaat – 81%

Top 3 % (Zeer) slecht

Doorwerth:

1. Culturele voorzieningen – 55%
2. Inrichting openbare ruimte – 25%
3. Woningaanbod – 21%

Heelsum:

1. Culturele voorzieningen – 39%
2. Winkel- en horecavoorzieningen – 26%
3. Lokale economie en werk – 21%

Heveadorp:

1. Winkel- en horecavoorzieningen – 25%
2. Zorg- en welzijnsvoorzieningen – 25%
3. Sportvoorzieningen – 22%

Oosterbeek:

1. Woningaanbod – 20%
2. Culturele voorzieningen – 11%
3. Duurzaamheid en milieu – 9%

Renkum:

1. Winkel- en horecavoorzieningen – 47%
2. Culturele voorzieningen – 30%
3. Woningaanbod – 20%

Wolfheze:

1. Winkel- en horecavoorzieningen – 62%
2. Culturele voorzieningen – 40%
3. Zorg- en welzijnsvoorzieningen – 25%

Wie moet aan de onderstaande onderwerpen aandacht besteden? (n=693) Meer antwoorden mogelijk

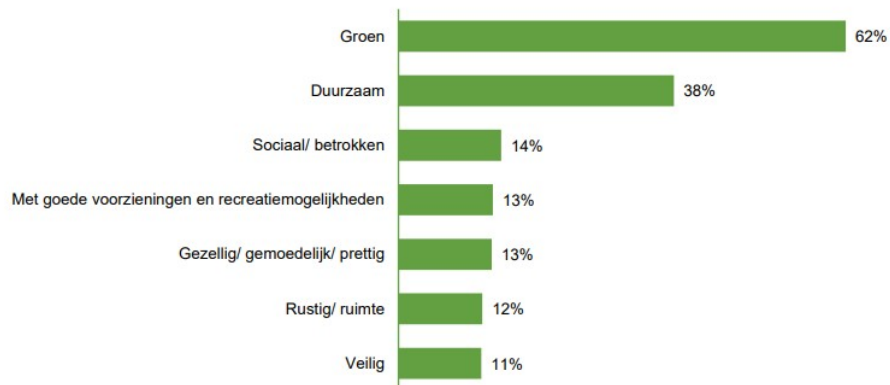
	Gemeente	Ondernemers	Inwoners	Provincie	Anders	Weet ik niet/ geen mening
Onderwijs	100%	4%	39%	42%	16%	0%
Zorg- en welzijnsvoorzieningen	98%	10%	36%	41%	3%	0%
Groen en natuur	98%	24%	64%	70%	3%	0%
...

5. Groen en natuur:

Eigen afval opruimen, omgeving schoon houden, geen/minder tegels in de tuin, respect voor de natuur.

Omschrijvingen die door meer dan 10% van de respondenten zijn benoemd, zijn hier weergegeven. Alle categorieën zijn te vinden in het bijlagenboek.

Als jij het mag zeggen: wat voor gemeente zijn wij dan in 2030? (n=693)
Maximaal drie steekwoorden

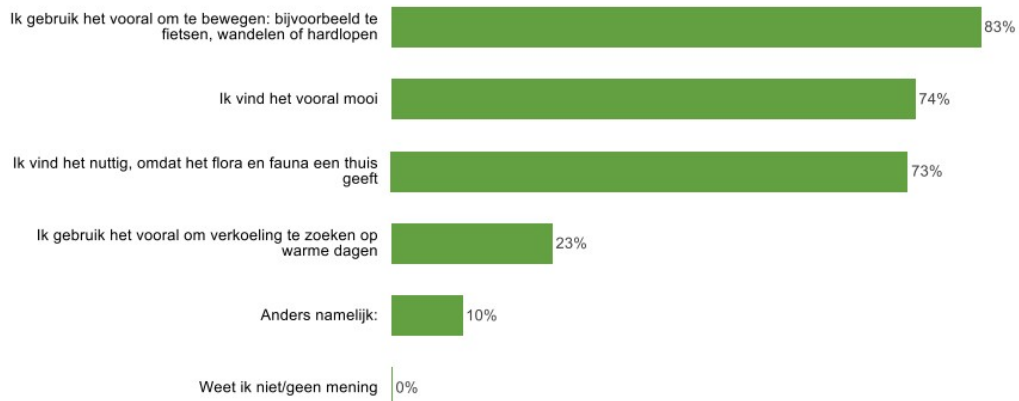

62% van de respondenten zou willen dat de gemeente in 2030 een groene gemeente is. Verder hoopt 38% dat het een duurzame gemeente is en 14% een sociale/betrokken gemeente. 13% zou graag zien dat er goede voorzieningen en recreatiemogelijkheden zijn in 2030.

Omgevingsvisie (maart 2021)

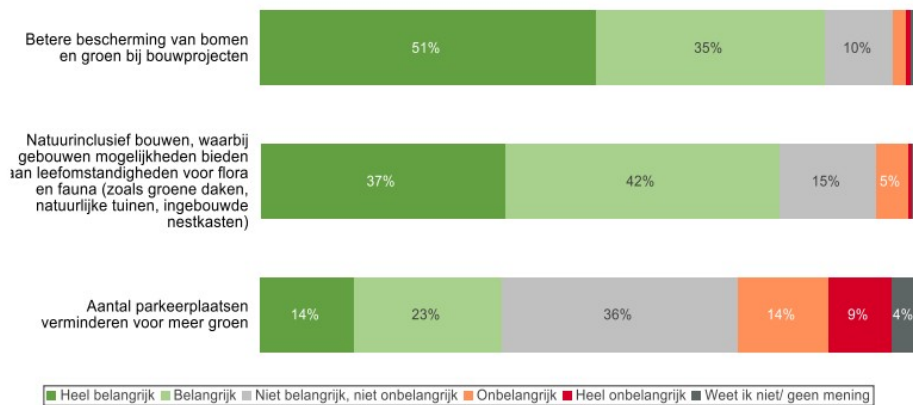
Wat betekent het groen in gemeente Renkum voor u? (n=597)

Meer antwoorden mogelijk

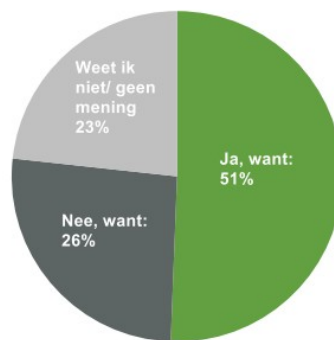
Respondenten hebben aangegeven wat het groen in de gemeente voor hen betekent. 83% gebruikt het groen vooral om te bewegen en 74% vindt het vooral mooi. 73% vindt het groen nuttig omdat het flora en fauna een thuis geeft.

Kunt u aangeven in welke mate u de onderstaande aspecten in relatie tot bouwen en natuur belangrijk vindt? (n=597)

86% vindt het (heel) belangrijk dat bomen en groen beter beschermd worden bij bouwprojecten en 79% vindt het (heel) belangrijk dat er natuur inclusief gebouwen wordt. 23% vindt het (heel) onbelangrijk dat het aantal parkeerplaatsen wordt verminderd zodat er meer groen komt.

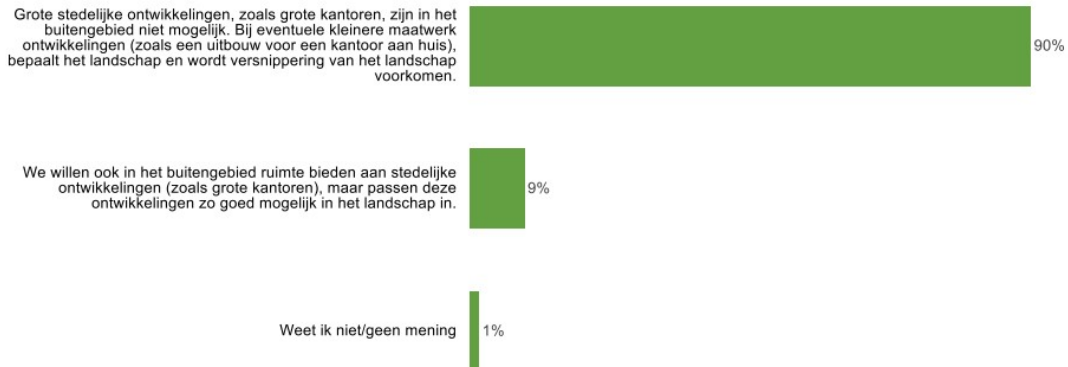
Bewoners kunnen ervoor kiezen om zelf openbaar groen te gaan onderhouden. Vindt u deze vorm van burgerparticipatie (inwoners onderhouden zelf of samen met de gemeente) van openbaar groen een goed idee? (n=597)

De helft (51%) van de respondenten vindt het een goed idee dat inwoners zelf of samen met de gemeente het groen onderhouden. Uit de open toelichting blijkt dat dit volgens hun onder andere de saamhorigheid en betrokkenheid (met de buurt) vergroot. Ongeveer een kwart (26%) van de respondenten vindt deze vorm van burgerparticipatie geen goed idee, omdat zij vinden dat dit een taak van de gemeente is en ze verwachten dat hier niets van terecht komt. 23% heeft 'Weet ik niet/ geen mening' geantwoord.

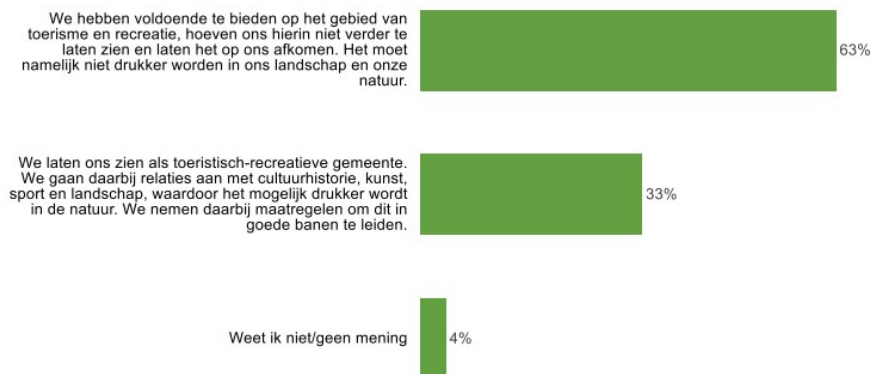
Omgevingsvisie (juli 2021)

In Renkum koesteren we de ruimte en het groene karakter in onze gemeente. Wat heeft uw voorkeur? (n=291)

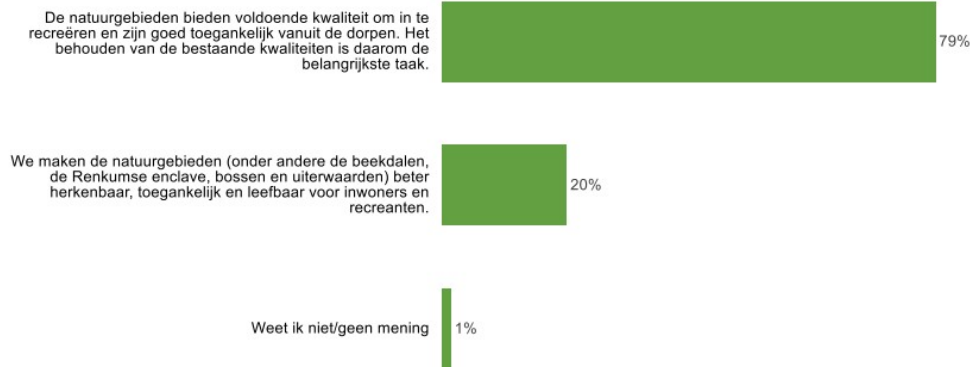
90% heeft de voorkeur voor de stelling 'Grote stedelijke ontwikkelingen, zoals grote kantoren, zijn in het buitengebied niet mogelijk'. Uit de open toelichtingen blijkt dat respondenten die hiervoor kiezen de natuur in de gemeente Renkum graag willen behouden en dat grote kantoren niet goed in te passen zijn in het landschap. De natuur is de kracht van de gemeente en door hier te bouwen zou dit worden aangetast. Alle open toelichtingen zijn te vinden in het bijlagenboek.

Wat heeft uw voorkeur? (n=295)

63% vindt dat de gemeente voldoende te bieden heeft op het gebied van toerisme en recreatie en dat de gemeente zich hierin niet verder hoeft te laten zien. Uit de open toelichtingen blijkt dat deze respondenten vinden dat er al genoeg toerisme is en dat dit niet verder gepromoot hoeft te worden. Voor de natuur en de aantrekkelijkheid van deze plekken is het belangrijk dat het niet te druk wordt. Een derde van de respondenten vindt wel dat de gemeente zich moet laten zien als toeristisch-recreatieve gemeente. Zij benoemen dat hier kansen liggen, vooral op economisch gebied. De gemeente biedt zich goed aan voor recreatie en toerisme en als dit goed gereguleerd wordt, is hier veel winst te behalen.

Wat heeft uw voorkeur? (n=295)

De meerderheid van de respondenten (79%) vindt dat de natuurgebieden voldoende kwaliteit bieden om in te recreëren en goed toegankelijk zijn vanuit de dorpen. Daarom is het behouden van de bestaande kwaliteiten de belangrijkste taak. 20% van de respondenten vindt dat de natuurgebieden beter herkenbaar, toegankelijk en leefbaar moeten worden gemaakt. Zij benoemen dat er nog wat verbetermogelijkheden in de gemeente zijn, zoals het beter toegankelijk maken van de gebieden en parkeerplekken aanleggen.

Welke gebieden moeten daarbij als eerste worden aangepakt? (n=66)

Hierboven staan de meest genoemde antwoorden weergegeven in een woordenwolk. Des te groter het woord, des te vaker genoemd. Alle open antwoorden zijn te vinden in het bijlagenboek.